

RECENSION

Modern metodik för patientsäkerhetsarbete

Säker vård. Ett multimediamaterial om patientsäkerhet. 4 DVD-filmer med tillhörande stödmaterial.

Författare: James Reason, Jon Ahlberg och Carina Svensson, redaktörer för den svenska versionen.

Förlag: National Health Service i Storbritannien; 2005. SKL och LÖF i Sverige; 2007. Kan beställas på <www.skl.se>. Pris: 3 000,- plus moms.

Recensent: Axel Ros, Verksamhetschef, Kirurgkliniken, Länssjukhuset Ryhov, Jönköping.

»Delivering patient safety« är ett multimediapaket om patientsäkerhet som gavs ut, bl a på initiativ av NHS (National Health Service), i Storbritannien 2005. Den i patientsäkerhetskretsar välkände professor James Reason var drivande i arbetet. Detta utbildningspaket har nu bearbetats och anpassats till svenska förhållanden av Jon Ahlberg och Carina Svensson. SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) och LÖF (Landstingens ömsesidiga försäkringsbolag) har stött detta projekt.

Utbildningspaketet heter i Sverige »Säker vård«. Det innehåller fyra DVD-filmer, en CD-skiva med Powerpointpresentationer med anknytning till filmerna och annat underlag som kan användas för dem som ska leda och/eller intressera andra för patientsäkerhetsarbete i vård och omsorg.

De fyra DVD-filmerna har i den svenska versionen titlarna »Acceptera fakta«, »Kulturskifte«, »Varför blir det fel?« och »Förhindra vårdskador«. Varje film är drygt 20 minuter lång, och titlarna anger de olika teman de avhandlar. Den metodik för patientsäkerhetsarbete som presenteras bygger på ett modernt tanke sätt som betonar medvetandegörande av att det finns ett patientsäkerhetsproblem, systemsyn, ett proaktivt förhållningssätt och vikten av att ha rätt organisatoriska förutsättningar för god patientsäkerhet.

Trots att delar av filmerna består av de engelska originalen medför den svenska bearbetningen och de tillagda svenska delarna att filmernas innehåll är helt relevanta för svenska förhållanden.

Den som sedan tidigare är väl insatt i teorier om patientsäkerhetsarbete kommer kanske inte finna mycket nytt. Men trots de ansatser som gjorts för att höja kunskapsläget om patientsäkerhet, med t ex artikelserier i Läkartidningen, finns tyvärr fortfarande stora kunskapsbrister i svensk vård och omsorg om hur patientsäkerhetsaspekter ska integreras i det vardagliga arbetet.

För dem som leder sjukvård och för dem som har som till uppgift att utveckla sjukvården är det därför välkommet med detta pedagogiska utbildningspaket om patientsäkerhet. Hela eller delar av det kan med fördel användas för att höja kunskapsnivån om patientsäkerhet inom alla nivåer av vård och omsorg.

Jag har själv personlig erfarenhet av att »Säker vård« kan fungera som en inspirationskälla när ledningsgruppen i ett sjukvårdsområde ska formulera en ledningsstrategi för patientsäkerhetsarbete. Delar av filmerna och delar av det övriga materialet kommer jag också att använda vid utbildningsaktiviteter på hemmakliniken.

Vem ska då köpa »Säker vård«? Ja, den kanske inte behöver finnas i varje kliniks bibliotek. Men jag skulle starkt rekommendera att chefläkare, utvecklingsavdelningar, patientsäkerhetsenheter etc köper in den. På varje sjukhus, sjukvårdsområde eller liknande bör det finnas några exemplar att låna ut till dem som ska utbilda, leda eller intressera andra för patientsäkerhetsarbete.

Kostnaden kan tyckas hög, men den minskade kvalitetsbristkostnad som en bättre patientsäkerhet innebär överstiger vida investeringen.

Epidemiologisk lärobok med socialt perspektiv

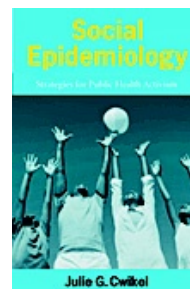
Social epidemiology, strategies for public health activism. 632 sidor.

Författare: Julie Cwikel.

Förlag: Columbia University Press; 2006. ISBN 978-0-231-10048-9.

Recensent: Gerdt Sundström, professor, institutet för gerontologi, Hälsohögskolan i Jönköping.

Epidemiologin och epidemiologer har nog alltid varit intresserade av att finna orsaker till olika sjukdomar och förete-

elser, för att därmed också kunna göra någonting åt dem. Ändå har, vad jag vet, den »aktivistiska« aspekten en undanskymd plats i de flesta läroböcker i ämnet, annat än som en sorts yttre triumfatorisk bekräftelse på riktigheten i teorin. Ett känt, klassiskt exempel var när dr Snow på 1850-talet påvisade hur kolerasmitta spreds via ett av Londons vattenverk.

Ett undantag från detta är Julie Cwikels nya lärobok, som systematiskt och mycket pedagogiskt – det märks att hon varit lärare i ämnet i många år – går igenom epidemiologins teori och historiska framväxt till en betydande disciplin. Det märks på hur dess resultat och ansats anammas i medier (ibland med förödande förenklingar).

I Cwikels bok dominerar ändå exemplen från nyare tid, och det handlar inte bara om rent medicinska frågeställningar eller fenomen: detta är uttryckligen social epidemiologi, i bemärkelsen att fenomenen kan ha sociala orsaker och/eller viktiga sociala konsekvenser.

Ett speciellt analyschema hjälper forskaren eller praktikern att fokusera på de viktiga frågorna och systematiskt samla relevanta data för senare åtgärder.

Allt ifrån åderlåtning till mord, frågan om talk och äggstockscancer, spridning av HIV och veneriska sjukdomar samt tankeväckande exempel på whistleblowing behandlas. Möjligen kunde de etiska aspekterna ha behandlats utförligare, de får nu bara en halvsida.

Bokens syfte är att stimulera till att förbättra världen, och själv lever professor Cwikel upp till detta i sin tjänst vid universitetet i Beersheva, med undersökningar och aktivism kring trafficking, som är ett betydande problem i dagens Israel.

Jag noterar att hon har många exempel från svensk epidemiologisk forskning; hennes far var den kände epidemiologen John R Goldsmith, som ett tag arbetade vid KI.

En omfattande referenslista höjer bokens värde för nybörjare i disciplinen, men även etablerade epidemiologer kan ha något att lära i den. ■